

М.Ж. АКИШЕВА¹, Д.М. БОРАНКУЛОВА¹

¹ Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан)
mayra.akishova@bk.ru, dinaborankulova@mail.ru

БЕЙНЕ МАТЕРИАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

Аңдатпа

Географиялық білім беру жүйесін дамытудың негізгі бағыттарының бірі – ақпараттық-коммуникациялық технологияларды сабақта кеңінен қолдану. АКТ-ны қолдану оқушылар бойында ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті дамытуға бағытталған. Сондықтан да қазіргі уақытта оқушылар бойында білім алу дағдыларын қалыптастыру, ақпаратты өңдеу және сыни тұрғыдан түсіну, ақпараттық-коммуникациялық технология құралдары арқылы жаңа білімді қабылдауға дайындау мәселелері өзекті. Осы тұста пән мұғалімнің міндеті – сабақтарда тақырыпқа сай бейне материалдар, бейнеүзінділер, телехабарлар, жаңа ақпараттық технологиялар негізінде жасалған бағдарламаларды күнделікті қолдану. Оларды қолдана отырып, оқушыларды шығармашылыққа баулу және пәнге деген қызығушылықтарын арттыру, сабақты жан-жақты сипаттай алатын мәліметтерді жинақтау, оқушыларды бірлескен жұптық, топтық жұмыстарға тарту секілді іс-әрекеттерді ұйымдастыра алады. Алайда жинақталған мәліметтер оқушының жас ерекшелігіне сай, нақты тақырыпты аша алатын, уақыт межесінен аспайтын, оларды жалықтырып алмайтындай болуын мұғалім тарапынан саралануы қажет.

Түйін сөздер: құзіреттілік, АКТ, сыни тұрғыдан түсіну, технология, бейне материалдар, бейнеүзінділер, телехабарлар, ақпаратты өңдеу.

Кіріспе. Қазіргі әлемде ақпараттық технологиялардың қарқынды дамуына байланысты *бейне материалдар* адамдар өмірінде маңызды рөл атқара бастады. Білім беру саласында түбегейлі өзгерістер орын алуда: қашықтықтан, цифрлық, электрондық құралдар мен платформалар көмегімен оқыту және т.б. Оқушылар күнделікті өмірде қолданып жүрген гаджеттерден көрген бейнелерді негізгі ақпарат көзі ретінде қабылдайды. Олардың арасында ақпаратты меңгеру барысында жазбаша дереккөздерге қарағанда, жарқын және түрлі-түсті көрнекі бейнелерді қарау әдетке айналып барады [1]. Осы тұста заман талабына сай мұғалім өз пәнін оқытуда оқушылардың ынтасын арттырғысы келсе, *бейне материалдарды* сабақта белсенді қолдануы қажет.

Зерттеудің мақсаты – оқушыларға жаңа тақырыпты меңгерту барысында, берілген мәліметтерді жылдам әрі тез қабылдау үшін және жадында көбірек сақталып қалу мақсатында бейне материалдармен жұмыс жасаудың артықшылықтарын ұсыну.

Негізгі бөлім. Сабақты ұйымдастырудың дәстүрлі түрінде оқушылар оқу материалын пассивті қабылдайды, ал оқу барысында ақпараттық телекоммуникациялық технологияларды қолдану арқылы ұйымдастырылса оқушылар оған белсенді қатысады және саналы түрде жаңа ақпаратты игеруге мүмкіндік алады. Бұл мультфильм, фильмнен үзінді, клип, диалог және т.б. болуы мүмкін. Бейне сабақтың ең басым жақтарының бірі – көрермендермен эмоциялық және танымдық деңгейде сөйлесуі [2]. Оқушыларға әсер ету қабілеті арқылы бейне сабақтар, оқыту барысында оқуға деген мотивацияға да, тиімділікке де күшті оң әсер ете алады. Сыныпта бейне материалдарды пайдалану келесі міндеттерді шешуге ықпал етеді, олар: қолайлы оқу ортасын құру; уақытты тиімді ұйымдастыру; оқу іс-әрекеттің мазмұндылығын және сапасын арттыруға және т.б. Жоғары ақпараттық технологиялар әлемінде өмір сүре отырып, қоғамның өзі барлығын ақпараттандыру үдерісіне еріксіз тартады. Сондықтан да адамның қоғамда өз орнын алу қажеттілігі заманауи ақпараттық

технологияларды тәжірибеде қолдану қажеттілігіне әкеледі және ақпараттандыру мүмкіндіктерін жоғары бағалай отырып, оларды күнделікті сабақта қолданудың қажеттілігі деп есептейді [3].

Әдіснамалық негіздері. Профессор Г.М. Коджаспирова бейне материалдарды күнделікті сабақта пайдалану, оқушы мен сюжеттегі көрініс арқылы болып жатқан құбылыстарды көріп, сезіп, естіп қана қоймай, оны есте сақтау мүмкіндігінің жоғары болатындығын айтқан. Күнделікті сабақтың берілу деңгейін жақсарту мақсатында көптеген еңбектер жазған К.В. Петрова зерттеулеріне қарайтын болсақ, бейне материалдарды сабақта қолдану оқушылардың эмоционалды қарым-қатынасын арттырады, іс-әрекетінің тиімділік деңгейін жоғарлатады, ақпаратты жақсы есте сақтауға ықпал етеді және оны болашақта қайта еске түсіру ықтималдығын арттыратындығы қарастырылған [4]. Сондықтан да тақырыпты игеру барысында әдіс-тәсілдер арқылы оқушылардың білімге деген қызығушылық атмосферасын құру үшін, олардың бойында ізденуге, зерттеуге, жасауға деген ұмтылысты қалыптастыру маңызды. Оқушылардың қызығушылықтарын олардың танымдық іс-әрекетінің кез-келген түрінде, кез-келген бағытта сақтаудың әр түрлі жолдары мен әдістерін қарастыру қажет. Осылайша, сабақтарда және сабақтан тыс уақытта заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану оқушылар мен мұғалімдерге жаңа тақырыпты тиімді шешуге мүмкіндік беретін қажеттілік деп қабылдау қажет.

Бейне сабақтардың тиімді жақтарын пайдалана отырып, мысал ретінде дәстүрлі сабақ пен АКТ-ны қолдану арқылы жан-жақты қамтылған (бейне материалдар, кескін картамен жұмыс, викториналық танымдық ойындар және т.б.) сабақтарды салыстырып сипаттама беру. Негізгі мақсатымыз жаңа сабақты игеру барысында бейне материалдардың тиімділігін, оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын, белсенділігін артыру, уақытты тиімді пайдалану. Бір тақырыпты екі сыныпқа әр түрлі әдіс-тәсілдермен түсіндіру. Бірнеше уақыт

өткеннен соң оқушылардан өткен тақырып бойынша сауалнама жүргізу, себебі, әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы өткізілген сабақтарды салыстыру. Нәтижелерді талдау арқылы АКТ-ны пайдалана отырып ұйымдастырылған сабақтың оқушылар жадында көбірек сақталатындығына көз жеткізу.

Қазіргі заманғы мектеп – жеке тұлғаның мүдделеріне бағытталған, оқушылардың саналы таңдауға, тәуелсіз шешімдер қабылдауға және қоғамға жауапкершілікпен қатысуға дайындығын дамытумен сипатталады [5]. Білім беру сапасын арттыру жөніндегі жұмыстың маңызды бағыттарының бірі: білім беру үрдісінің барлық қатысушыларының үздік білім беру ресурстары мен технологияларына тең қол жеткізуін қамтамасыз ету; жылдам өзгеретін әлемде табысты қамтамасыз ететін білім алуда оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру [6]. Осы орайда география сабақтарын жан-жақты сипаттайтын, оқушыларды қызықтыра алатын, сабақты түсіндіру барысында оқушының жаңа сабақты жылдам әрі сапалы игере алатындай етіп ұйымдастыру мұғалімнің шеберлігіне тікелей байланысты. Оқу іс-әрекеттерін ұйымдастыру барысында мұғалім ақпараттық-коммуникациялық технологияларды сабақта кеңінен қолдануы қажет [7].

Бейне материалдар – бейнелерді тану жүйесіндегі танылатын нысан немесе есте сақталатын және қандай да бір жерде бар мәліметтердің көшірмесі. Бейнефильмдер – тұтас бейне материал. Оның маңызды дидактикалық функциясы – жаңа білімді жеткізу және оны мұғалімнің сөзін иллюстрациялап, көрнекіліктермен түсіндіргенін растап орындайды [8]. Қоғамдық хабар тарату корпорациясы жүргізген бірқатар зерттеулерге сәйкес, соңғы 20-30 жыл ішінде білім беру салаларында бейне материалдар мен теледидарды сынып сабақтарында қолдану тұрақты түрде өсіп келеді. Соңғы зерттеулерге сәйкес, бұл технология кеңінен қолданылып қана қоймайды, сонымен қатар тиімді және шығармашылық білім беру құралы ретінде жоғары бағаланады. Қазіргі цифрландыру

кезеңіндегі барлық білім беру жүйесі қайта құрылуда және оған деген сұраныс өсуде [9].

Зерттеудің нәтижелері. Мультимедиялық құралдардың құндылығын растайтын ең маңызды нәтижесі – пайдалану жиілігі мен күтілетін жетістіктер және оқушылардың арасындағы тікелей байланыс. Тұрақты пайдаланушылар арасында 70%-ға жуығы оқушылардың ынтасы артады деп санайды [10]. Педагогтердің ағымдағы зерттеулеріне сәйкес, білім беру барысында телехабарлар мен бейнеүзінділерді қолдану төменде аталған мүмкіндіктерді *арттырады*: оқу мен жаңа тақырыпты игеруді күшейтеді; оқушылар арасында жалпы білім базасын дамытуға көмектеседі; оқушылардың түсінігін және талқылауын жақсартады; оқушылардың жаңа сабаққа деген ынтасын арттырады; мұғалімдердің тиімділігіне ықпал етеді [11].

Қазіргі таңда жаратылыстану пәндерін оқуға деген мектеп оқушыларының қызығушылығының төмендегенін байқауға болады. Бұл алаңдатарлық жағдай, себебі Жер туралы білім қоршаған дүниені дұрыс қабылдаудың негізі. Әрине ақпараттық дамыған заманда қарапайым көрнекі құралдарын (оқулықтар, кестелер, диаграммалар, карталар және т.б.) пайдаланып сабақ жүргізілетін болса. Қазіргі кезде оқыту үрдісінде, яғни сыныпта АКТ-ны қолдану қарқынды дамуда. Жаңартылған білім мазмұнына сәйкес білім алудың көзі тек мұғалім емес, сондай-ақ оқушыларда өздігінен цифрлық құралдар көмегімен білімдерін жан-жақты толықтыра алады. Сондай-ақ жаңа тақырыпқа деген оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың қабілеттерін шыңдауға, ортамен тез араласып кетуіне, ойларын ашық жеткізуге септігін және үлесін тигізуде. Оқушыларды белсенді оқытуға тарту

үшін көрсетілген бейнелер оның ақыл-ойдың әр түрлі формаларына жүгінуі, мазмұнды жеткізудің бірнеше режимдерін қолдануы және көрермендерге эмоционалды тартымдылығына әсер етеді. Бейне жазбаларды таңдау барысында тақырыпқа байланыстылығы, ұзақтығы, оқушының жас ерекшеліктері ескерілуі қажет. Біздің қоғам өмірінің барлық жақтарын қайта құруда, білім беруді жаңарту жағдайында мұғалімнің әлеуметтік рөлі мен кәсіби функциялары күрделене түседі және артады. Мұғалімнің әдістемелік шеберлігі, оқу үрдісін ұйымдастыруға шығармашылықпен қарау, «есте сақтау мектебінен», «ойлау және әрекеттесу мектебіне» көшу туралы мәселе туындайды. Сондықтан сабақ өту тәжірибесінде интербелсенді оқыту технологияларын қолдану өте маңызды [12].

Зерттеу нәтижелерін талдау. Ақпаратты қабылдаудың үш негізгі әдісі кең тараған, олар: *визуалды, есту және ұстап көру* арқылы. Көрнекі-кеңістік әдісте оқушылар жаңа ақпаратты бүкіл тұжырымдаманы визуализациялау арқылы қабылдайды және тұтас суреттер деп санайды. Үнемі тыңдайтын, сөзбен ойлайды, естігенін өңдейді және әдетте дәйекті, қадамдық жүйемен оқитын оқушылар есту арқылы ақпаратты қабылдайды. Үшінші типке сезіну, ұстап көру арқылы қабылдайтын оқушылар типі жатады. Оқушылар ақпаратты физикалық жанасу мен сезім арқылы қабылдайды және демонстрациялау арқылы көрсету тиімді болады [13].

Жоғарыда келтірілген мәліметтерді қолдана отырып, мысал ретінде жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған оқулықта берілген, мақала тақырыбын аша алатындай сабақ тақырыбын таңдап, сонымен жұмыс жасауды ұсынамыз.

Таблица 1

"Жалпы білім беретін мектептің 9- сыныбына арналған оқулық"

Пән атауы	Қазақстан географиясы («Мектеп» баспасы, Ш.Т. Толыбекова, Г.Е. Гловина, С.С.Козина, Е.А.Ахметов, 2019. -193 б.) [14]
Сыныбы	9
Бөлім	Физикалық география, Биосфера
Тақырып	Қазақстандағы табиғат зоналары мен биіктік белдеулер
Сабақтың мақсаты	9.3.4.1 Қазақстанның табиғат зоналары мен биіктік белдеулеріне салыстырмалы талдау жасау

Бұл тақырыпты ұзақ мерзімді сабақ жоспарына сәйкес ғылыми-зерттеу тәжірибесін өтуге практика нысаны ретінде алынған Қызылорда қаласы, Серғали Толыбеков атындағы №3 мектеп-лицейінің 9 «А» және 9 «Б» сыныптарына өткізілді.

Бірінші сыныпқа (9 «А»), сабақ жоспары тақырыпқа сай, қарапайым түрде жасалды. Сабақты өту барысында «Ойлан, жұптас, пікірлес» әдісі арқылы мәтінмен жұмыс жасау, тақырыпқа қатысты «түрткі сұрақтар», географиялық ұғымдармен жұмыс, табиғат зоналарын кескін картаға түсіру тапсырмалары берілді. Сыныпта 25 оқушы барлығы түгел қатысып, белсенділік танытты.

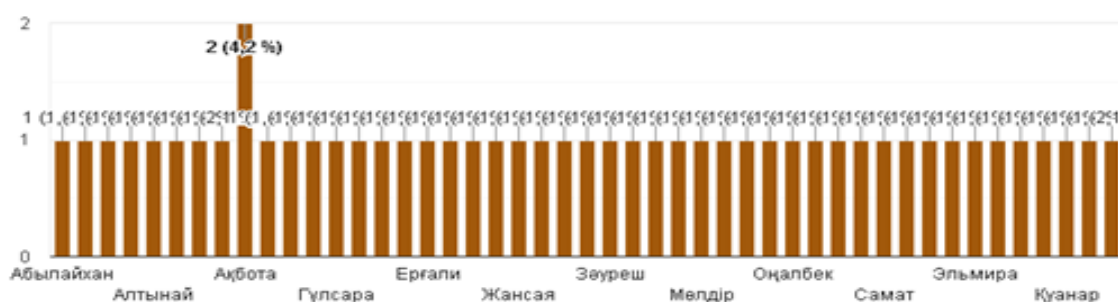
Екінші сыныпта, (9 «Б»), дәл осы тақырыпты түсіндіру барысында «Табиғат

зоналары мен биіктік белдеулердің қалыптасу заңдылықтары» туралы бейне көрсетілім (<https://www.youtube.com/watch?v=t2acxVxd7-4>) [15], «Табиғат зоналары» картасымен жұмыс, «Кинометафора» әдісі арқылы сұрақ-жауап, «Алтын қақпа» атты викториналық танымдық ойындар арқылы тапсырмалар берілді. «Simpoll» формасы арқылы оқушылар өзін-өзі бағалауы жүзеге асырылды. Осы атылған әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы сыныптағы 23 оқушы барлығы түгел қатысып, белсенділік танытты.

Өтілген тақырып бойынша қай сынып оқушыларының есінде көбірек қалғандығын тексеру мақсатында сауалнама алынды. Сауалнамаға 9 «А» және 9 «Б» сыныптарынан 48 оқушы қатысты.

Оқушының аты жөні

48 ответов

Сурет 1. Оқушылардың сауалнамаға қатысуы

Сауалнама сұрақтары төмендегідей:

1. Сіздің ойыңызша сабақ тиімді ұйымдастырылды ма?
- 25 оқушы – иә (52,1%);
  - 13 оқушы – мен тағы да қосымша материалдар қосар едім (27,1%);
  - 10 оқушы – жоқ (20,8%).

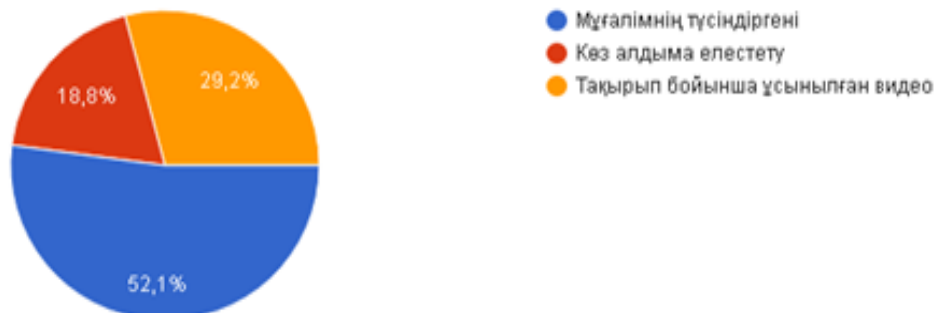
Сіздің ойыңызша сабақ тиімді ұйымдастырылды ма?

48 ответов

Қазақстандағы табиғат зоналары мен биіктік белдеулер тақырыбынан қандай объектілер сіздің есіңізде көбірек қалды

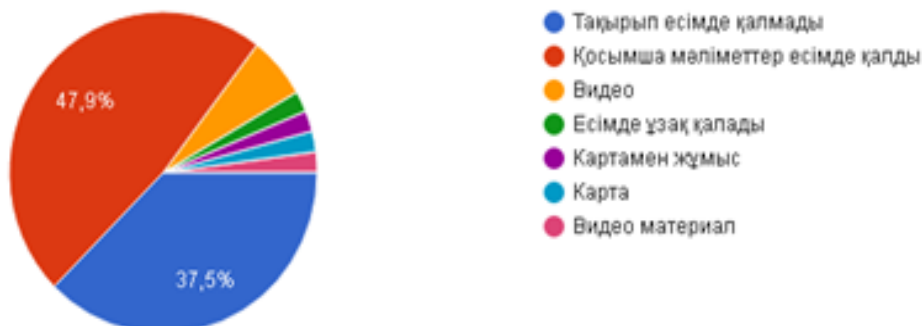
48 ответов

2. Қазақстандағы табиғат зоналары мен биіктік белдеулер тақырыбынан қандай объектілер сіздің есіңізде көбірек қалды? 25 оқушы – мұғалімнің түсіндіргені (52,1%);
3. объектілер сіздің есіңізде көбірек қалды? 14 оқушы – тақырып бойынша ұсынылған видео (29, 2%);
9 оқушы – көз алдыма елестету (18, 8%).
4. Технологиялардың әр түрлі формалары арқылы оқытудың (эл.оқулықтар, бейне, аудио және т. б.) ұйымдастырылуы сізге жаңа сабақты меңгеруге қандай көмегін тигізді? 23 оқушы – қосымша мәліметтер есімде қалды (47, 9%);
18 оқушы – тақырып есімде қалмады (37, 5%);
Қалған оқушылар: видео, картамен жұмыс, видео материал және т.б. жауаптарды ұсынған.

Технологиялардың әртүрлі формалары арқылы оқытудың (эл.оқулықтар, бейне, аудио және т. б.) ұйымдастырылуы сізге жаңа сабақты меңгеруге қандай көмегін тигізді?

48 ответов

5. Сіз үшін күнделікті сабақты қандай формада ұйымдастырған тиімді? 31 оқушы – әр түрлі әдіс-тәсілдер арқылы (64, 6%);
11 оқушы – дәстүрлі (22, 9%);
6 оқушы – қарапайым (12, 5%).

Сіз үшін күнделікті сабақты қандай формада ұйымдастырған тиімдірек

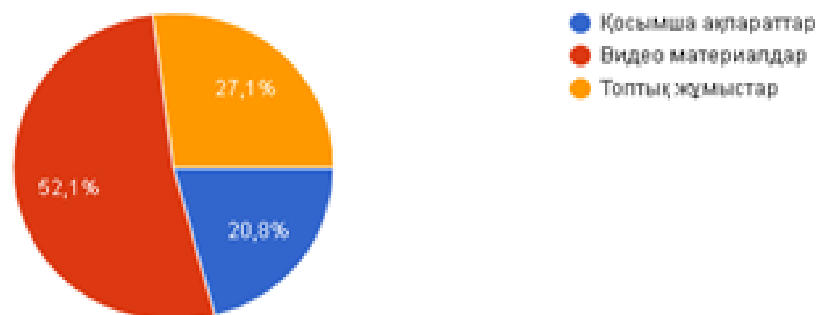
48 ответов

6. Сабақты тиімді ұйымдастыру үшін сіз тағы қандай әдіс-тәсілдерді қосар едіңіз?
- 25 оқушы – видео материалдар (52,1%);
13 оқушы – топтық жұмыстар (27,1%);
10 оқушы – қосымша ақпарат (20,8%).

Сабақты тиімді ұйымдастыру үшін сіз тағы қандай әдіс-тәсілдерді қосар едіңіз?

48 ответов

Сурет 2. Сауалнама нәтижесі (авторлық құрастыру)

Сауалнама нәтижелерін талдау барысында, дәстүрлі сабақ өткен сыныптың оқушыларының есінде жаңа тақырып мәліметтерінің біршама аз сақталғандығын, ал керісінше екінші сынып оқушыларының белсенділік танытқанын байқауға болады. Оқушылар «сабақты тиімді ұйымдастыру үшін сіз тағы қандай әдіс-тәсілдерді қосар едіңіз?» деген сұраққа қосымша ақпараттар, бейне материалдар, топтық жұмыстарды қосу керектігі айтылды.

Қорытынды. Американдық педагог Эдгар Дейлдің зерттеулері бойынша адамдар естігендерінің

20%-ын, көргендерінің 30%-ын есте сақтайды, ал айтқандары мен жазғандарының 70% есте қалады екен [16]. Сабақтарда бейне материалдарды қолданудың тиімділігі оқушылар жаңа тақырып бойынша алған білімдерін, өздері көз алдарына келген суретті, бейнефильмде ұсынылған суреттермен салыстыра алуында. Оқу жүйесін жетілдірудің заманауи мақсаттары мен міндеттері оқу бейне бағдарламаларын қолданудың кешенді тәсілін қолдануды талап етеді, өйткені ең үлкен педагогикалық әсер ол дәстүрлі визуализация құралдарымен

бейне материалды жақсы үйлестіре отырып қалыптастыра алу. Кинофрагментті біріктіру, зерттеу, практикалық жұмыс, кестелер мен графиктер, модельдер мен табиғи нысандарды, географиялық карталарды талдау, оқулық мәтінімен жұмыс, қарау және дәстүрлі аудиовизуалды оқыту құралдарын тыңдау және т.б. сабақты белсенді әрі жігерлі етуге мүмкіндік береді және оны оңтайландыруға ықпал етеді. Мұғалім сабақта жазба үзінділерін тақырып сұрақтарына жауап бере алатындай, жаңа сабақ тақырыбын аша алатындай етіп таңдау қажет. Кинофрагмент көрсетілгеннен кейін мұғалім өткізілген талқылауда оқушылардан алдын-ала қойылған сұрақтарға, бейне материалды көргеннен кейінгі жауаптарымен өзара бөлісуін сұрайды.

Білім беруді ақпараттандырудың келесідей артықшылықтарын атап өтуге болады: цифрлық құралдарды пайдаланып оқыту, ең алдымен, оқушының үй тапсырмасын орындау кезінде дұрыстығын

тексеру мүмкіндігін береді, яғни дербес жұмыс жасауға жағдай жасау; ақпараттық технологиялардың енуімен оқытудың мәні өзгереді. Оқушыларды тексеру оқулықтар мен тапсырмаларды тарату арқылы қамтамасыз етілсе, енді ол нақты уақыт режимінде жүзеге асырылуы мүмкін, бұл білім алуды одан әрі тиімді ете түсті; даралап оқыту мүмкіндіктері артып келеді – тапсырмаларды ұсыну қарқынын, белгілі бір оқушының білімді меңгеру реттілігін таңдауға байланысты; электрондық құралдар білімді бағалаудың объективтілігін арттыру құралы ретінде әрекет етеді. Мұғалімнен айырмашылығы, оқушының тілалғыштығын, тартымдылығын немесе басқа да қасиеттерін емес, белгілі бір пән саласындағы білімі мен дағдысын ғана бағалайды. Осы аталған артықшылықтарына қарай отырып, АКТ элементтері бар, өмірмен байланыстыра алатын сабақтар қазіргі таңда тиімді екенін нақты айта аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- [1] Кочева А.С. Использование и типология видеоконтента при обучении школьников. Межрегион. научно-практ.семинар. – Киров, Сб.материалов. – 2020. – 114 с. [Электронный ресурс]: URL: <https://kirovipk.ru/wp-content/uploads/2020/12/ispolzovanie-mediaresursov-v-praktike-raboty-sovremennogo-pedagoga.pdf> (өтінім берілген күні: 20.12.2021).
- [2] Швецова Л.В. Методика преподавания географии: учебное пособие. – Барнаул: АлтГУ, 2021. – 146 с.
- [3] Андерсен Б.Б. Мультимедиа в образовании: информационные технологии в образовании. – Москва: Дрофа, 2007. – 223 с.
- [4] Тимошенко А.С. Использование видеоматериалов на уроках // Молодой ученый. – 2020. – №26 (316). – С.317-319. [Электронный ресурс]: URL: <https://moluch.ru/archive/316/72072/> (өтінім берілген күні: 09.02.2022).
- [5] Лихачева Е.Л. Использование видеоматериалов во внеурочной деятельности как средство повышения интереса к изучению предмета. Межрегиональный научно-практический семинар. Киров, сборник материалов. – 2020. – 114 с. [Электронный ресурс]: URL: <https://kirovipk.ru/wp-content/uploads/2020/12/ispolzovanie> (өтінім берілген күні: 5.01.2022).
- [6] Коджаспирова Г.М., Петров К.В. Технические средства обучения и методика их использования. – М.: Академия, 2001. – 158 с.
- [7] Каратабанов Р.А., Бекдаирова В.Ж. География Казахстана, методическое руководство для учителей 9 класса общеобразовательной школы. – Алматы: Алматыкітап, 2019. – 214 с.
- [8] Ақышева М.Ж., Боранкулова Д.М. География сабағында оқушылардың танымдық қызығушылықтарын қалыптастыруда бейнематериалдарды қолдану // Торайғыров университетінің хабаршысы. – 2021. – №4. – С.88-97 [Электронный ресурс]: URL: <https://vestnik-pedagogic.tou.edu.kz/storage/journals/351.pdf> (өтінім берілген күні: 5.01.2022).
- [9] Кенжебаева З.С., Садырова М.С, Мухтар Е.С, Момынкулова Ш.О., Қашықтықтан білім беру жүйесінде цифрлық технологияларды пайдалану: шетелдік тәжірибе және Қазақстан // Вестник КазНУ, серия педагогические науки 2021. – №2 (67) [Электрондық ресурс]: URL: <https://bulletin-pedagogic-sc.kaznu.kz/index.php/1-ped/article/view/1046/635> (өтінім берілген күні: 14.01.2022).
- [10] Титов Е.В., Морозова, Л.В. Методика применения информационных технологий в обучении. – М.: Академия, 2010. – С.176.

[11] Белякова М.М. Структурно-логические схемы как технология формирования культуры научного мышления на уроках. – Москва: Буки-Веди, 2014. – 310 с.

[12] Кабулова Ж.Е., Тлеубергенова К.А., Абдикаримова Г.Ә. География пәнін оқытуда интерактивті әдістер технологиясын пайдаланудың мүмкіндіктері // Педагогика және психология, ғылыми-әдістемелік журнал 2021. – № 3 (48) [Электрондық ресурс]: URL: <https://journal-pedpsy.kaznpu.kz/index.php/ped/article/view/257/531> (өтінім берілген күні: 14.01.2022).

[13] Тихомиров В.П. Мир на пути Smart Education: новые возможности для развития // Открытое образование, научно педагогическое журнал. – 2011. – №3. – С. 22-28. [Электрондық ресурс]: URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mir-na-puti-smart-education-novye-vozmozhnosti-dlya-razvitiya> (өтінім берілген күні: 17.01.2022).

[14] Толыбекова Ш.Т., Гловина Г.Е., Козина С.С., Ахметов Е.А. Қазақстан географиясы: Жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған оқулық. – Алматы: Мектеп, 2019. – 193 б.

[15] Табиғат зоналары мен биіктік белдеулердің қалыптасу заңдылықтары: Бейне көрсетілім. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=t2acxVxd7-4> (өтінім берілген күні: 01.02.2022).

[16] Эдгар Дейл. Пирамида обучения: как запомнить что-то раз и навсегда известный. Американский педагог, профессор Университета Огайо [Электронный ресурс]: URL: <https://externat.foxford.ru/polezno-znat/piramida-obucheniya> (өтінім берілген күні: 01.02.2022).

References:

[1] Kocheva A.S. Ispol'zovanie i tipologiya videokontenta pri obuchenii shkol'nikov. Mezhtregion. nauchno-prakt.seminar. – Kirov, Sb.materialov. – 2020. – 114 s. [E'lektronnyi resurs]: URL: <https://kirovipk.ru/wp-content/uploads/2020/12/ispolzovanie-mediaresursov-v-praktike-raboty-sovremennogo-pedagoga.pdf> (өтінім берілген күні: 20.12.2021).

[2] Shvecova L.V. Metodika prepodavaniya geografii: uchebnoe posobie. – Barnaul: AltGU, 2021. – 146 s.

[3] Andersen B.B. Mul'timedia v obrazovanii: informacionnye tehnologii v obrazovanii. – Moskva: Drofa, 2007. – 223 s.

[4] Timoshchenko A.S. Ispol'zovanie videomaterialov na urokah // Molodoj uchenyi. – 2020. – №26 (316). – S.317-319. [E'lektronnyi resurs]: URL: <https://moluch.ru/archive/316/72072/> (өтінім берілген күні: 09.02.2022).

[5] Lihacheva E.L. Ispol'zovanie videomaterialov vo vneurochnoj deyatelnosti kak sredstvo povysheniya interesa k izucheniyu predmeta. Mezhtregional'nyi nauchno-prakticheskii seminar. Kirov, sbornik materialov. – 2020. – 114 s. [E'lektronnyi resurs]: URL: <https://kirovipk.ru/wp-content/uploads/2020/12/ispolzovanie> (өтінім берілген күні: 5.01.2022).

[6] Kodzhaspirova G.M., Petrov K.V. Tehnicheskie sredstva obucheniya i metodika ih ispol'zovaniya. – M.: Akademiya, 2001. – S.158.

[7] Karatabanov R.A., Bekdairova V.Zh. Geografiya Kazahstana, metodicheskoe rukovodstvo dlya uchitelej 9 klassa obshcheobrazovatel'noj shkoly. – Almaty: Almatykitap, 2019. – 214 s.

[8] Ақышева М.Ж., Боранкулова Д.М. География сабағында оқушылардың танымдық қызығушылықтарын қалыптастыруда бейнематериалдарды қолдану // Торайғыров университетінің хабаршысы. – 2021. – №4. – S.88-97 [E'lektronnyi resurs]: URL: <https://vestnik-pedagogic.tou.edu.kz/storage/journals/351.pdf> (өтінім берілген күні: 5.01.2022).

[9] Kenzhebaeva Z.S., Sadyrova M.S, Muhtar E.S, Momynkulova SH.O., Қашықтықтан білім беру зһыесінде цифрлық технологияларды пайдалану: шетелдік тәжірибе және Қазақстан // Vestnik KazNU, seriya pedagogicheskie nauki 2021. – №2 (67) [E'lektronдық resurs]: URL: <https://bulletin-pedagogic-sc.kaznu.kz/index.php/1-ped/article/view/1046/635> (өтінім берілген күні: 14.01.2022).

[10] Titov E.V., Morozova L.V. Metodika primeneniya informacionnyh tehnologii v obuchenii. – M.: Akademiya, 2010. – S.176.

[11] Belyakova M.M. Strukturno-logicheskie shemy kak tehnologiya formirovaniya kul'tury nauchnogo myshleniya na urokah. – Moskva: Buki-Vedi, 2014. – S. 310.

[12] Кабулова Ж.Е., Тлеубергенова К.А., Абдикаримова Г.Ә. География пәнін оқытуда интерактивті әдістер технологиясын пайдаланудың мүмкіндіктері // Педагогика және психология, ғылыми-әдістемелік журнал 2021. – №3 (48) [Электрондық ресурс]: URL: <https://journal-pedpsy.kaznpu.kz/index.php/ped/article/view/257/531> (өтінім берілген күні: 14.01.2022).

[13] Тихомиров В.П. Мир на пути Smart Education: новые возможности для развития // Открытое образование, научно педагогическое журнал. – 2011. – №3. – С.22-28. [Электрондық ресурс]: URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mir-na-puti-smart-education-novye-vozmozhnosti-dlya-razvitiya> (өтінім берілген күні: 17.01.2022).

[14] Tolybekova Sh.T., Glovina G.E., Kozina S.S., Ahmetov E.A. Қазақстан географиясы: Zhalpy bilim beretin mekteptiң 9-synubyna arnalған оқулық. – Алматы: Мектеп, 2019. – 193 б.

[15] Табиғат зоналары мен биіктік белдеулердің қалыптасу заңдылықтары: Вебне көрсетілім. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=t2acxVxd7-4> (өтінім берілген күні: 01.02.2022).

[16] E'dgar Dejl. Piramida obucheniya: kak zapomnit' chto-to raz i navsegda izvestnyi. Amerikanskii pedagog, professor Universiteta Ogažo [E'lektronnyi resurs]: URL: <https://externat.foxford.ru/polezno-znat/piramida-obucheniya> (өтінім берілген күні: 01.02.2022).

Преимущества организации уроков географии с использованием видеоматериалов

М.Ж. Акишева¹, Д.М. Боранкулова¹

*¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая
(Алматы, Казахстан)*

Аннотация

Одним из основных направлений развития системы географического образования является широкое использование информационно-коммуникационных технологий на уроках. Использование ИКТ направлено на развитие информационно-коммуникативных компетенций учащихся. Поэтому на сегодняшний день актуальны вопросы формирования у студентов навыков обучения, обработки и критического осмысления информации, подготовки к получению новых знаний посредством использования информационно-коммуникационных технологий. В связи с этим задачей учителя-предметника является ежедневное использование на уроках актуальных материалов, видеороликов, телепередач, передач на основе новых информационных технологий. С их помощью можно организовать такие виды деятельности, как привлечение учащихся к творчеству и интересу к предмету, сбор информации, позволяющей всесторонне описать урок, вовлечение учащихся в совместную парную и групповую работу. Однако собранные данные должны быть проанализированы учителем в соответствии с возрастом ученика, чтобы он смог раскрыть конкретную тему, не превышал лимит времени и не скучал.

Ключевые слова: компетентность, ИКТ, критическое осмысление, технологии, видеоматериалы, видеоролики, телепередачи, обработка информации.

Advantages of organizing geography lessons with the use of video materials

M.J. Akisheva¹, D.M. Borankulova¹

*¹Abai Kazakh National Pedagogical University
(Almaty, Kazakhstan)*

Abstract

One of the main directions in the development of the geographical education system is the widespread use of information and communication technologies in the classroom. The use of ICT is aimed at developing information and communication competencies in students. Therefore, today the issues of formation of students' learning skills, information processing and critical comprehension, preparation for the reception of new knowledge through the use of information and communication technologies are relevant. In this regard, the task of the subject teacher is the daily use in the lessons of videos based on the topic, videos, TV programs, programs based on new information technologies. Using them, they can organize activities such as engaging students in creativity and interest in the subject, collecting information that can comprehensively describe the lesson, involving students in joint pair and group work. However, the collected data should be analyzed by the teacher in accordance with the age of the student, so that he can reveal a specific topic, does not exceed the time limit and does not get bored.

Keywords: competence, ICT, critical understanding, technology, video materials, video recordings, television broadcasts, information processing.

Редакцияға 04.04.2022 қабылданды